

Chef for Generalstaben, General Stjernholm, der var Chef for Generalstaben fra 26. September 1867 til 21. April 1879, at han i sin Tid havde været Modstander af Københavns Landbefæstning. Jeg har kendt en fremragende Officer, der længe sad i dette Ting og nød en meget anset Stilling, den senere General Tvermøes, som i den Tid var knyttet nøje til Generalstaben, og om ham gjaldt det samme; de stod længe paa det Standpunkt, at de ikke ansaa det for nødvendigt at gaa til en Befæstning af Hovedstaden. De tænkte sig et Forsvar, ført som de betegnede det: à cheval, fra det sydlige Jylland over Fyn til Sjælland osv., idet de gik ud fra, at Flaaden kunde opretholde Forbindelsen mellem Landsdelene. Men det var jo ganske naturligt, at naar disse Mænd, da denne Mulighed blev udelukket ved den Udvikling, som fandt Sted i Europa, særlig efter den fransk-tyske Krig, maatte forandre deres Anskuelse paa et saa vigtigt Punkt, maa vi andre Smaafolk ogsaa let i saa Henseende kunne følge dem.

Der er en anden Bemærkning, jeg ogsaa ønsker at gøre, hentet fra ældre Tid. Det er dette, at naar man stadig taler om Københavns Landbefæstning som „General Bahnsons Fæstning“, saa maa det herom siges, at det kun for saa vidt er rigtigt, som han var den, i hvis Lod det faldt at gennemføre den, medens Planen var lagt, længe før han kom i den indflydelsesrige Stilling, i hvilken han senere kom. Men jeg ønsker dertil endvidere at sige, at ligesom jeg altid har ment om denne Mand, at han tog sin Gerning meget alvorligt, da han sad paa den ansvarsfulde Post som Krigsminister, og gennemførte denne Sag med stor Kraft — det være nu rigtigt eller ikke rigtigt, hvad man bebrejder ham, at han gjorde det mod Folkets Villie, den Side af Sagen skal jeg ikke indlade mig paa, saaledes har jeg ment, at det Spørgsmaal den Gang blev gennemført, fordi de Mænd, der da gennemførte det, troede, at Landets Interesse med stor Styrke krævede det.

Det, der efter min Mening gjorde den store Skade, var efter alle de Erindringer, jeg har fra de Tider, ikke saa meget dette, at der blev taget den Stilling til Sagen, men at de Mænd og navnlig den Krigsminister, jeg har nævnt, samtidig optraadte som politiske Agitatorer og derved kom til at staa i bestemt Modsætningsforhold til Flerparten i Folketinget. De gik ud, og da navn-

lig Bahnson, ikke alene som Agitatorer for Forsvarssagen, men som almindelige politiske Agitatorer, og derved rejste han en stærk Stemning imod sig, og da han tillige afgjort var den, der skabte de største Vanskeligheder for Gennemførelsen af Forliget i Tiden efter 1892, fra det gunstige Valg 25. April 1892, til det endelig lykkedes i 1894, var der en stor Uvillie imod ham. Han var en af Hovedmændene for, at det Modsætningsforhold, der var skabt, blev saa stærkt, at det har givet Efterklang lige til de allerseneste Tider, ja, jeg tør sige, lige til denne Dag. Jeg skal ikke opholde mig ved, hvad der skete i 1894, men det er noget, der er almindelig erkendt, at det var en Skuffelse, som vi, der havde været Hovedmændene for at gennemføre Forliget, maatte lide, at det ikke blev udført saa loyalt af den daværende Konseilspræsident, som det burde være blevet. Det er jo en Omstændighed, som vi lide under lige indtil dette Øjeblik. Det er, som sagt, dette, jeg har ønsket at slaa fast, naar jeg har villet gøre et Par Bemærkninger om Sagen. Jeg mener, at den ikke bør lide under de politiske Fejl, der da blev begaaede.

I selve Sagens Enkeltheder skal jeg ikke fordybe mig stærkt. Jeg har angivet mit Grundsyn paa Sagen, og det er da temmelig givet, hvorledes jeg vil komme til at stille mig. Men jeg vil dog ikke undlade at gøre nogle Bemærkninger. Først vil jeg da sige, at jeg nærer megen Tvivl om Rigtigheden af det fremskudte Anlæg, som Regeringen foreslaar. Jeg vil have yderligere Oplysninger om hele denne Sag, før jeg kan anse det for rigtigt at binde de Udgifter, hvorom Talen er, til et saadant fremskudt Anlæg. I de Betragtninger, fra hvilke man har taget Udgangspunkt, naar Talen har været om Hovedstadens Forsvar i tidligere Tider, har man ikke set saaledes paa Tingene, at det var rigtigt at gaa til en saa langt fremskudt Stilling som den, hvorom her er Tale. Det Udtryk, man almindeligst brugte, var dette, at Hovedstaden skulde dækkes imod Overrumpling og Bombardement af Felttskyts; man er gaaet ud fra, at en saadan stærk Fæstning, som skulde kunne holde i Maaneder, vilde der efter vore Forhold ikke kunne være Tale om. Og jeg frygter for, at naar det nu foreslaaede Anlæg er gennemført, og den indre, nuværende Befæstning er nedlagt, vil det vise sig, at vi have et Dannevirke, bag ved hvilket der ikke staaer noget Dybbøl. Dette har jeg ikke